

מסוגלות חברתית
ומיומנויות אישיות וקבוצתיות

5

פרק חמישי: מסוגלות חברתית ומיומנויות אישיות וקבוצתיות

מבוא

המינהל רואה חשיבות רבה בהקניית מיומנויות חברתיות שיאפשרו לאדם לתפקד בחברה בצורה יעילה ולחזק את האינטליגנציה החברתית שלו.

תוכניות המינהל שמות דגש על קידום החשיבה המוסרית וההתנהגות המוסרית.

הקניית מיומנויות חברתיות משולבת ברוב תוכניות המינהל כחלק ממטרת כל תוכנית לקידום תפקודם של בני הנוער בחברה וליצירת קשר חיובי עם הסביבה.

מיומנויות לדוגמה: תרבות השיחה והדין, צריכה נכונה של אמצעי התקשורת - כולל אינטרנט, דיונים בנושאים אקטואליים, קבלת החלטות, דרכי התמודדות עם קונפליקטים, ניהול דיונים בדילמות מוסריות ועוד.

להלן מבחר תוכניות:

ניהול דיונים בדילמות מוסריות

התוכנית מבוססת על החיזיון של פרופ' קולברג ממנה עולה כי ניתן לקדם את החשיבה המוסרית באמצעות דיוני דילמה. בתוכנית הסבר מפורט על דרכים מגוונות לניהול דיונים בדילמות מוסריות בכיתה וכן מגוון עשיר של דילמות מחיי יום יום בבית הספר ובחברה.

עת להחליט ועת לעשות תהליך קבלת החלטות

התוכנית כוללת דגם נוח ליישום, המקנה כלים לשיפור מיומנויות קבלת החלטות הן ברמה האישית והן במסגרת קבוצתית.

אקטואליה על המרקע

החוברת מתמקדת בהקניית כלים ומיומנויות, שייסייעו לבני נוער להיות צרכנים ביקורתיים ונבונים של תוכניות אקטואליה בטלוויזיה, תוך הבנת המרכיבים הצורניים של הכתבה להשדחת, פיתוח קריטריונים להערכת תוכניות אקטואליה וביצוע חלקן של הצופה בפענוח התכנים של תוכניות אקטואליה.

חינוך לצריכה נכונה של אמצעי תקשורת

התוכנית באה לחנך את בני הנוער, בדרך של הפעלה ותרגול, לצריכה נכונה ובקורות של אמצעי התקשורת. המשתתפים נחשפים לדרכי הפעולה של אמצעי התקשורת ושיל האנשים הפועלים בהם.

תרבות השיחה והדין

חברת הפעלות שמטרתן להקנות לבני הנוער נורמות דיבור נאותות ומימניות יסוד של תרבות השיחה והדין, ולהעלות למודעות את המשמעות והחשיבות של בחירת המילים הכנות בנסיבות השונות.

היברות

התוכנית מדישה כי היברות היא ניסיון מודע לתת אמן בזולת, להבין את דרכיו ומניעיו, להסביר לו את דעותיו ולהקשיב לדעותיו, לעיתים להסכים עמו ולעיתים רק להבין על מה איננו מסכימים.

בתוכנית מושם דגש על חשיבות ההקשבה ועל דרכים לניהול קונפליקטים בחיי הפרט ובחברה.

דרכי התמודדות עם קונפליקטים

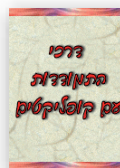
הערכה מציעה דרכים מגוונות להתמודדות עם קונפליקטים תוך בחינת התרונות והחסרונות של כל בחירה.

א. פתרון הוגן היוג מהלך המעמיד במרכז את ערך ההוגנות בחיפוש אחר פתרונות לקונפליקטים.

ב. אסרטיביות: עמידה על זכויותך בלי להירגז.

לחקפנות או לפאסיביות.

ג. ניהול משא ומתן: ניהול משא ומתן המביא לתוצאות משביעות רצון של שני הצדדים (win win).

עניין של זמן

מבחן הפעלות סביב סרטים, המעלים בעיות חברתיות. במהלך הדין עולים קונפליקטים ונבחנות דרכי התמודדות מגוונות לפתרון הסוגיות העולות בסרט.

המשתתפים רוכשים מיומנויות חברתיות לשיפור התקשורת

הבינאישית, לטיפול ההקשבה, הסובלנות לדעות של אחרים והבעת דעה מנומקת.

שיחות על רעות

התוכנית שמה לה למטרה לספק את היכולת האישית והקבוצתית ליחסי רעות שיש בהם גילוי עצמי, גיבוש זהות והבנת חשיבות ההשתייכות הקבוצתית.

"קולנוער" - נוער בסיון יוצר סרטים

סדרת חוברות המציעות הפעלות לסרטים שהופקו על ידי בני נוער מנותק ונוער בסיכון ונועדו להשבת האמון בעצמם ולהעצמתם בחברת בני גילם וקהילתם.

בעקבות הסרטים מחנכים דיונים שמטרתם בין השאר לשפר את המימנויות החברתיות של בני הנוער ולפתח דיונים סביב נושאים שונים: סטריאוטיפים, לחץ קבוצתי, חברות, בין הורים למתבגרים ועוד.

מנהיגות נוער בבית הספר ובקהילה

התוכנית שמה דגש על פיתוח מיומנויות חברתיות המסייעות לכל אדם ולמנהיגות הצעירה, כגון:

מודעות עצמית, תקשורת בינאישית, אסרטיביות, ניהול קונפליקטים, שיתוף פעולה

בקבוצה, נורמות בקבוצה, עבודת צוות, ניהול משא ומתן, חכנון וארגון, קבלת החלטות בקבוצה.

אלף בית לנהג הצעיר

לספר שיריו של יורם טהרלב מצורפות הפעלות, המשותחות על שירים ואירועי מחנך. הפעלות אלו מנסות בדרך בלתי שגרתית לעודד בני נוער להיות נהיגים והולכי רגל שקולים, אחראיים וזהירים.

מתחרים משתלבים

קליטת מפגשים במערכת החינוך: כיתה, בבית הספר ובקהילה קליטה והשתלבות של ילדים, בני נוער ומורים חדשים בדגש על תלמידים ומורים שפנו מיישובי עוטף קטיף וצפון השומרון. החוברת באה לסייע לצוות המורים בבית הספר להעריך לקראת קליטת מורים ותלמידים חדשים בבית הספר, להבין את הקשיים שעמם הם מתמודדים ולהציע לצוות החינוכי כלים להוביל משותפת של תהליך חינוכי לשילוב תלמידים חדשים בבית הספר.

אדם לאדם

לנוכח האירועים הקשים בקוסובו, החליטו חברי מועצת התלמידים והנוער הארצית ליוזם בקרב תלמידי בתי הספר מבצע התרמה ארצי למען הפליטים. בחוברת הצעה לפעילות הכוללת מידע, מקורות ושאלות לדיון שמטרתן לעורר את בני הנוער לגלות מעורבות חברתית ואחריות אזרחית.

עבודת קיץ

בין נוער רבים מוצלים את החופשות כדי לעבוד. השכר שהם מקבלים נועד למימוש מטרות אישיות, לסיוע בפרנסת המשפחה, למימון לימודים מיוחדים ועוד. אולם לא תמיד הם נותנים את דעתם להיבטים נוספים של החלטתם לצאת לעבוד. הרצון להשתכר ולהיות עצמאיים עשוי לגרום להם להסכים לעבוד בתנאים לא נאותים.

הקוד האתי באינטרנט

החוברת עוסקת בסוגיות ערכיות שמתעוררות בעת הגלישה באינטרנט. מטרת ההפעלות שבהוברת היא להביא למודעות בני הנוער סוגיות אלו ולפתח אצלם גורמות ערכיות ומוסריות שינחו אותם במהלך הגלישה באינטרנט. החוברת יצאה בשיתוף עם אמ"ת - רשת מוסדות חינוך בישראל.

אתיקה ואינטרנט

הגלישה באינטרנט על כל יתרונותיה מעוררת בעיות בניהול חזירה לחופש הפרט, חשיפה לאתרים לא ראויים, פריצה למאגרי מידע רגישים וחשופים, הפרת זכויות יוצרים, חבלות שונות ועוד. לכן הקמנו את האתר "אתיקה באינטרנט" המבוסס על פעילויות והתנסויות בהתמודדות עם חופעות בעייתיות ברשת.

על הסכמה ומחלוקת תרבות השיחה והוויכוח

התוכנית באה לספק כישורים של הקשבה ושל הייחוסות עניינית לשותפי השיחה וזאת על בסיס ההבנה שהתנאי הבסיסי לקיום דיון בחברה דמוקרטית הוא ההסכמה כי לאנשים יש דעות שונות. כמון עומדים המשתתפים על הצורך להציג עמדה מנומקת ומבוססת באופן ברור וממוקד.

הכשרת בני נוער פעילים בקהילה - תוכנית הגרעין

התוכנית מתמקדת בהקניית מיומנויות חברתיות המסייעות לנוער הפעיל, למתנדב ולמנהיגות הצעירה, לשפר את דרכי התקשורת הבינאישית, תקשורת קבוצתית ותקשורת בקהילה, איחור צרכים וטיפול מיומנויות הדרכה והנחיה.

אנ"א - אני נגד אלימות

תוכנית התערבות מערכת המיועדת לפעילות בבית הספר ומטרתה לצמצם התנהגויות אלימות של בני נוער.

בתוכנית מעורבים כל הצוות החינוכי, המורים והתלמידים. התוכנית שמה דגש על הקניית מיומנויות אישיות וחברתיות המסייעות לפרט ולחברה להתמודד עם האלימות.

אנ"א - אני נגד אלימות

תוכנית התערבות מערכתית לצמצום האלימות, המיועדת למסגרות חוץ בית ספריות לגילאי 12-18. בתוכנית דרכים להתמודדות אישית, קבוצתית, וקהילתית עם תופעות של ניכור, האקנות, הטרדות ובריונות בקרב בני הנוער. התוכנית מופעלת בעיקרה על ידי צוותים המטפלים בנוער בסיכון.

בואו עיתון

משחק סימולציה המהווה מודל אופרטיבי של החליך כתיבת עיתון ועריכתו ומטרתו לחנך לצריכה נכונה של אמצעי תקשורת, לפתח הרגלי צריכה ביקורתית, תוך התנסות בחליך הכנת עיתון.

גיליונות בנושא מתוך הסדרה על סדר היום:

גיליון מס' 1: תש"ס-2000

מחבל ברשת - מה הוא עושה לנו?

חיזוק של עמדות ונורמות השוללות התנהגות לא לגיטימית באינטרנט והצעה לבחירת דרכים לגיטימיות חלופיות למילוי הצרכים של בני הנוער.

גיליון מס' 3: תש"ס-2000

מי צריך דעת קהל?

טיפול התייחסות ביקורתית כלפי הכוחות והגורמים המשפיעים על דעת הקהל והמעצבים אותה.

גיליון מס' 7: תשס"א-2000

מלחמה

הצעות להתמודדות עם הרהייה המורכבת של המציאות, כפי שהיא מוצגת באמצעי התקשורת בהקשר של הסכסוך הישראלי-פלשתינאי.

גיליון מס' 18: תשס"ג-2002

"לכודים ברשת"

פיתוח כוונות להתמודד באופן אישי עם התופעה של התמכרות למחשבים ולאינטרנט, וטיפול אחריות קבוצתית כלפי בני נוער אחרים, כדי למנוע ניכור ובדידות.

גיליון מס' 29: תשס"ד-2004

איך הן נראות? - על דימוי נשים בפרסומות

דמות האישה בפרסומות הישראליות, וההשלכות של דימויים אלה על עיצוב החפיסות המגדריות בחברה הישראלית.

גיליון מס' 31: תשס"ד-2004

עבודת קץ

הרווחים והמחירים של עבודת בני נוער, ביקור בחפוש הקץ, ומידע על חוקי עבודת בני נוער ועל הגורמים המוסכמים לתת להם סיוע והגנה על זכויותיהם.

גיליון מס' 66: תשס"ז-2007

מותגים - כרטיס כניסה לחברה?

הפעילות המוצעת בגיליון זה מעלה לדיון את השפעת הפרסום, השינוק והלחץ הקבוצתי המעודדים צריכה של מותגים. נעשה ניסיון לעודד את בני הנוער לצרנות נבונה ומושכלת.

גיליון מס' 80: תשס"ח-2008

חמד"ת - "זמן קיץ..."

הגיליון מבקש להביא למודעות בני הנוער כי בחופשת הקיץ הם עלולים להיחשף לסכנות, וכי אחריות אישית לעיצוב חופשה משמעותית היא המפתח לשמירה על הגפוש והרכוש בקיץ בפרט ובכל ימות השנה.

גיליון מס' 35: תשס"ה-2005

דילוג בעת אי הסכמה

דיון על גבולות המחאה הלגיטימיים במדינה דמוקרטית ועל הכללים הדמוקרטיים להביע מחאה ולחולל שינוי. הפעילות נכתבה בעקבות לקריאת החלמידים להשבתת לימודים.

גיליון מס' 45: תשס"ה-2005

"זכויות - אחריות"

החשיבות הערכית של זכויות האדם באשר הוא אדם בחברה ובמדינה, והבנה הקשר בין שמירה על זכויות לבין האחריות הנלוות אליהן בבית הספר ובקהילה.

גיליון מס' 63: תשס"ז-2007

אותנו זה מטריד - ההטרדה המינית כתופעה חברתית

הפעילות מיועדת לסייע לבני הנוער לזהות תופעות של הטרדה מינית על מנת שידעו מה מותר ומה אסור בהקשר זה, וכדי שיוכלו להיעזר בחוק למניעת הטרדה מינית במידת הצורך. כמו כן מעודדת הפעילות גיבוש של כללי התנהגות ברורים במטרה למנוע התנהגות מינית פוגעת.

